

Konkurrence og Forbrugerstyrelsen
Carl Jakobsens Vej 35
2500 Valby

Vesterbrogade 32
1620 København V

Telefon 33 43 70 00
lpe@danskeadvokater.dk
www.danskearveretsadvokater.dk
CVR-nr: 34574944

31. august 2020

Hørings svar i anledning af Konkurrencerådets analyse af konkurrencen i advokatbranchen i relation til behandlingen af bobestyrerboer behandlet i kapitel 8 og 9.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har den 4. august 2020 fremsendt udkast til kapitel 8 og 9 om kurator- og bobestyreropgaver.

Danske Arveretsadvokater bakker op om arbejdet med at sikre fri konkurrence og gennemsigtighed om prisdannelsen også på markedet for dødsbobehandling. Det er vigtigt for Danske Arveretsadvokater, at konkurrenceretlige analyser sker på et fyldestgørende grundlag og under hensyntagen til de særlige forhold, som gør sig gældende på det marked, som analyseres. Som redegjort for nedenfor, tager det foreliggende udkast til rapport imidlertid ikke hensyn til de meget forskellige vilkår, som forskellige typer af dødsboer behandles under – herunder (1) det forholdsmæssigt beskedne omfang af boer, der behandles ved bobestyrer, (2) arvingernes afgørende indflydelse på valg af bobestyrer i de fleste bobestyrerboer og (3) det forhold at den resterende og endnu mere beskedne mængde af bobestyrerboer netop behandles ved bobestyrer, fordi der slet ikke er en kreds af arvinger, som kan træffe beslutning om valg af bobestyrer.

Danske Arveretsadvokater har gennemgået kapitel 8 og 9, der vedrører bobestyrerordningen, til hvilke vi har følgende bemærkninger:

Bobestyrerordningen:

Indledningsvis bemærkes, at Danske Arveretsadvokater er uenige i, at autorisationsordningen begrænser den fri konkurrence.

Som det også fremgår af den fremsendte analyse, behandles kun ca. 12% af alle boer som bobestyrerboer.

De øvrige boer behandles på anden vis som også angivet i analysens tabel 8.1.

I alle disse øvrige boer er konkurrencen fri, idet de arvinger, som ønsker bistand med behandlingen af dødsboet, selv kan antage sagkyndig bistand.

Det er således op til arvingerne, om de ønsker at søge bistand hos en advokat, en revisor eller andre, der tilbyder bistand med behandling af dødsboer.

For så vidt angår bobestyrerboerne, er der efter DSL § 38 mulighed for, at testator kan indsætte en advokat til at behandle dødsboet, men denne indsættelse er sædvanligvis ikke til hinder for et privat skifte, hvis arvingerne måtte foretrække den skifteform. Arvingerne kan således vælge at antage en anden advokat end anvist af afdøde.

Herudover har ægtefællen, jf. DSL § 37 mulighed for at vælge en bobestyrer i eller udenfor retskredsen.

Endelig er det Danske Arveretsadvokaters erfaring, at boets kontaktperson ofte får udleveret en liste over de bobestyrere, der er autoriseret ved retskredsen, hvorefter den pågældende kan kontakte bobestyrerne for at få et salæroverslag og herefter meddele skifteretten, hvem man ønsker som bobestyrer. Arvingerne har også mulighed for at vælge en autoriseret bobestyrer fra en anden retskreds.

Det bemærkes i den forbindelse, at Domsstolsstyrelsen arbejder på at lægge en liste over samtlige landets autoriserede bobestyrere på retternes hjemmeside, således at arvingerne har flere autoriserede bobestyrere at vælge imellem og herved også får mulighed for at vælge en bobestyrer i en retskreds nær deres egen bopæl.

Det er således Danske Arveretsadvokaters opfattelse, at der er sikret fri konkurrence i disse boer.

Af DSL § 36 fremgår det, hvornår skifteretten udleverer et bo til bobestyrerbehandling, jf. også analysens side 233.

For så vidt angår stk.1. nr. 1 og 4., er der her tale om boer, hvor arvingerne selv eller afdøde i sit testamente har peget på den bobestyrer, til hvem boet udleveres. Disse boer kan således udleveres til enhver autoriseret bobestyrer og ikke nødvendigvis en af dem, der er autoriseret ved afdødes retskreds. I de boer, der udleveres efter nr. 4 er der end ikke krav om, at bobestyrer skal være autoriseret.

For så vidt angår boer, der udleveres efter DSL § 36, stk. 1 nr. 1, kan Danske Arveretsadvokater tiltræde, at arvingerne får en frist til at anmode om en bestemt autoriseret bobestyrer, jf. nærmere nedenfor ad anbefaling 4.7.

De øvrige boer behandles stort set altid af en af skifterettens faste bobestyrere. Der er i disse tilfælde tale om boer, hvor der ikke er beslutningsdygtige arvinger, eller hvor beslutningstagerne er boets kreditorer. I disse boer bør den hidtidige praksis derfor videreføres.

Danske Arveretsadvokater kan dog foreslå, at man i de boer, hvori der er uklarhed omkring arveforholdene, jf. DSL § 36, stk. 1 nr. 5, kan udpege en midlertidig bobestyrer, jf. DSL § 12, der får til opgave at afklare arveforholdene. Hvis arvingekredsen relativt hurtigt bliver afklaret kan man overlade det til arvingerne at træffe afgørelse om, hvordan boet skal berigtiges, og hvis det ønskes behandlet som bobestyrerbo, hvem der skal være bobestyrer.

For så vidt angår de resterende boer, er der her tale om boer, som de autoriserede bobestyrere ikke blot har en ret, men også en pligt til at behandle.

Der kan være tale om boer, hvor uenighed mellem arvinger medfører et uforholdsmæssigt stort tidsforbrug og hvor bobestyreren kan få svært ved at få betaling for den tid, der har været brugt på boet, fordi den anvendte tid ikke står i rimeligt forhold til boets formue. Der kan også være tale om et insolvent bo med en begrænset formue. I disse boer er bobestyrers salær som udgangspunkt maksimeret til kr. 30.000 inkl. moms, jf. de retningslinjer, der er aftalt mellem skiftedommerne ved landets retskredse.

Konkurrencestyrelsens anbefalinger, jf. rapport kapitel 9, pkt. 4.5 til 4.9:

Ad anbefaling pkt. 4.5

Konkurrencestyrelsen foreslår, at autorisation som bobestyrer gøres brancheneutral og gives til alle, der opfylder kravene. Det anbefales således, at andre faggrupper end advokater kan blive autoriseret som bobestyrer.

I den relativt beskedne gruppe af boer, der udleveres til en autoriseret bobestyrer, vil der ofte være specielle forhold, som bevirker, at der stilles særlige krav til bobestyrerens juridiske kompetencer indenfor såvel det materielle regelsæt omhandlende de arve- og familieformueretlige regler som det processuelle regelsæt om selve skiftebehandlingen i dødsboer. Der er tale om ganske komplicerede regler, som derfor kræver specialviden og erfaring indenfor netop dette retsområde. Det er derfor også ved indførelsen af skiftereformen i 90´erne forudsat i forarbejderne til dødsboskifteloven som en del af princippet om retssikkerhed, at en bobestyrer på et velfunderet grundlag skal kunne undersøge og foretage en juridisk vurdering af tvivlsomme eller usikre forhold i dødsboet - ikke blot i relation til dansk ret, men også internationale regler, hvis der i boet er aktiver eller arvinger med international tilknytning.

Bobestyrer skal, jf. DSL § 54, stk. 2, ved tvister om f.eks. arveforholdene, fremkomme med en skriftlig redegørelse, herunder gennemgå og vurdere arveretlig litteratur og retspraksis og fortolke testamentariske dispositioner. Bobestyrers indstilling er afgørende for, hvem der skal anlægge sag, hvis sagen om nødvendigt skal afgøres af skifteretten, jf. DSL § 89. Anlægges der ikke sag, lægges bobestyrers indstilling til grund for arvens fordeling.

Autorisationsordningen benyttes i dag endvidere af arvinger i dødsboer, hvor der ikke er en homogen enig arvingskreds, der som et fælles overordnet ønske har en "best-price"-bobehandling, men hvor en arving for eksempel vil sikre sig, at boet behandles på en måde, så dennes interesser tilgodeses og beskyttes i forhold til gældende lovgivning og praksis. Det kan for eksempel være en søskendegruppe, hvor en eller flere er uden kontakt med de øvrige, eller hyppigt, at der enten ikke er kontakt, eller at der er uenighed mellem den efterlevende ægtefælle og afdødes særbørn. I disse typer af boer ses det ofte, at der er omstændigheder forud for dødsfaldet, som skal undersøges nærmere og som kan give anledning til en ændring af arvedelingen.

Der kan også være modstridende interesser i arvingskredsen om værdiansættelsen, realiseringen eller fordelingen af aktiverne. Advokater med speciale i dødsbobehandling er særligt uddannet til at håndtere situationer som disse og er således garant for, at "minoritetsarvingers" interesser varetages som forudsat i lovgivningen.

Bobestyrer skal endvidere efter DSL § 56 prøve de anmeldte fordringer, herunder undersøge muligheden for forligsmæssige løsninger. Det kræver juridisk indsigt at kunne vurdere, om kravene er korrekt opgjort samt, om de fortsat består.

I insolvente boer indgår bobestyrer ofte aftale med panthaverne om salg i fri handel eller på tvangsauktion, og er auktion nødvendigt, er bobestyrer rekvirent og udfærdiger salgsoptilling mv. Der er mange faldgruber i forbindelse med gennemførelse af tvangsauktioner, som kræver juridisk indsigt.

Som autoriseret bobestyrer varetager man også i høj grad skatte- og afgiftsmyndighedernes interesse, idet man medvirker til at sikre, at skatte- og afgiftsgrundlaget er korrekt. Desværre oplever man efterhånden ofte, at der kort før dødsfaldet er hævet større beløb på afdødes konti, og det er i denne situation bobestyrers opgave at forholde sig til, om der eventuelt foreligger dødslejegaver, eller om der er begået strafbare forhold, som bør anmeldes til politiet.

Det er Danske Arveretsadvokaters opfattelse, at man ikke ved at tage f.eks. et certifikat eller et kursus i dødsbobehandling kan opnå de fornødne kompetencer til at kunne vurdere de forhold, som er skitseret ovenfor, ligesom det er Danske Arveretsadvokaters opfattelse, at hverken revisorer eller bedemænd har de nødvendige forudsætninger for at kunne udarbejde indstillinger og vurderinger af juridisk karakter.

Dette bestyrkes også af, at det er et krav i bobestyrerboer, at den pågældende bobestyrer har en ansvarsforsikring, og at der over for det enkelte bo stilles en kautionforsikring, jf. DSL § 39.

Det er vores erfaring, at forsikringselskaberne ikke ønsker at medvirke til, at andre end advokater kan tegne lovpligtige ansvars- og kautionsforsikringer, da man ikke vil tegne ansvarsforsikring for personer, der yder juridisk rådgivning, som ligger uden for den pågældendes kompetencer.

Danske Arveretsadvokater mener, at det vil være meget betænkeligt, hvis der åbnes op for, at man kan antages som autoriseret bobestyrer uden at have en juridisk uddannelse. Risikoen ved denne anbefaling vil være, at der vil blive truffet flere juridisk forkerte afgørelser, og at det kan komme til at belaste skifteretterne med mere arbejde i forbindelse med klagesager og forespørgsler til skifteretten. Tanken med bobestyrerordningen har netop været, at bobestyrerarbejdet udføres med den fornødne sagkundskab, og at det sikres, at skifteretternes arbejdsbyrde bliver så lille som mulig.

Af de ovenfor anførte grunde kan Danske Arveretsadvokater ikke tiltræde anbefalingen i analysens punkt 4.5.

Ad anbefaling pkt. 4.6

Konkurrencestyrelsen foreslår, at kredsens af autoriserede bobestyrere i den enkelte retskreds udpeges hyppigere og på baggrund af konkurrence mellem ansøgerne.

Der har i 2019 har været opslået en række ledige bobestyrerhverv, og til hver af de ledige stillinger har været mellem 75-100 ansøgninger. Det er således Danske Arveretsadvokaters opfattelse, at autorisationen allerede sker på baggrund af konkurrence mellem ansøgerne.

Den nuværende ordning trådte i kraft i 2018. Bobestyrere bliver nu udpeget for en periode på 10 år, hvilket findes hensigtsmæssigt.

At være bobestyrer er omkostningskrævende, da bobehandling kræver ansættelse af dygtige sagsbehandlere og bogholdere, jf. bobestyrerbekendtgørelsens krav om bogføring.

Hvis man bliver udpeget for en kortere periode end nu, vil det være vanskeligt at få ansat og fastholde de kvalificerede medarbejdere, der er nødvendige for at kunne levere effektiv sagsbehandling.

Det vil altid være en økonomisk fordel for arvingerne, at så stor en del af sagsbehandlingen som muligt forestås af en erfaren sagsbehandler i stedet for af advokaten selv, da timetaksten normalt er væsentligt lavere for det arbejde, som sagsbehandleren udfører.

Det er derfor Danske Arveretsadvokaters anbefaling, at der ikke sker ændringer i den nuværende ordning, der for ganske kort tid siden er ændret fra livsvarig beskikkelse til 10-årig beskikkelse.

Ad anbefaling pkt. 4.7

Konkurrencestyrelsen foreslår, at arvingerne får en frist til at anmode om en bestemt autoriseret bobestyrer på baggrund af sammenlignelig information af de mulige bobestyrere.

Danske Arveretsadvokater kan tilslutte sig, at kendte arvinger får en frist til at pege på en bestemt autoriseret bobestyrer før boet udleveres. Ved fastsættelse af tidsfristen bør det dog have for øje, at boet kan være af en sådan karakter, at det er hensigtsmæssigt hurtigst muligt at få det udleveret til behandling, hvis f.eks. afdøde drev virksomhed, eller hvis der er en bolig, der hurtigst muligt bør afvikles. En lang tidsfrist kan medføre unødvendige omkostninger for boet og dermed arvingerne.

Hvis boets karakter kræver, at boet hurtigt udleveres til behandling af en autoriseret bobestyrer, vil det ligeledes være en mulighed i denne situation at udpege en midlertidig bobestyrer, der kan varetage akutte problemer, indtil der er klarhed over, om der eventuelt skal udpeges en anden bobestyrer, eller om boet kan skiftes som privat skifte.

Ad anbefaling pkt. 4.8

Konkurrencestyrelsen foreslår, at dødsboskiftelovens salærregler ændres, således at arvingerne eller skifteretten har information om, hvor stor en andel salæret udgør af boets aktivmasse (baseret på faste kategorier af bostørrelser) inden bobestyreren vælges.

Efter Danske Arveretsadvokaters opfattelse, vil det som hovedregel ikke være muligt ved boets begyndelse at angive den procent, som salæret kommer til at udgøre af boets aktivmasse, idet aktivmassen normalt ikke vil være kendt ved boets begyndelse.

Hvis der indføres et system, hvor det kræves, at der som udgangspunkt kun kan beregnes et salær, der udgør en vis procent af bruttoaktiverne, så svarer det til, at de gamle faste takster for bobehandling genindføres. Disse takster blev netop ophævet, fordi de førte til urimeligt resultat i små boer, hvor salæret blev for lavt, og i store boer, hvor salæret ofte blev urimelig højt.

Det bemærkes, at Konkurrencestyrelsens forslag om salær til bobestyrer bygger på en statistik, der både omfatter salærer til autoriserede bobestyrer og ikke autoriserede bobestyrere. Det er almindelig kendt, at de ikke autoriserede bobestyrere i gennemsnit tager højere salærer end de autoriserede bobestyrere. Konkurrencestyrelsens forudsætning for anbefaling 4.8. findes derfor at være fejlbehæftet.

For så vidt angår salærfastsættelsen i dødsboer, herunder de autoriserede dødsboer, gælder det for advokater der rådgiver i disse, hvad enten det er som rådgiver under et privat skifte eller som bobestyrer – enten autoriseret eller testamentsindsat, at der i dødsboskifteloven er givet regler herfor.

Det følger således af dødsboskiftelovens § 47, stk. 2, at en bobestyrer ved boets begyndelse på det første bomøde skal oplyse arvingerne om, hvorledes salæret beregnes og om muligt den forventede størrelse heraf.

Denne bestemmelse blev indsat ved en lovrevision af dødsboskifteloven i 2011: 221/2011 og er et korrelat til reglerne om kravene til advokaters salæroplysninger. Om disse gælder, at advokaten - hvis det ikke er muligt at oplyse et fast vederlag (hvilket det som ovenfor nævnt netop ikke er i dødsboer, hvor de takstmæssige salærer blev ophævet) – ved boets start skal oplyse om parametrene for salærberegningen og give et begrundet overslag. Bobestyrer har pligt til løbende at justere prisoplysningerne, herunder særligt at bobestyrers judgement ved boets start om tidsforbruget af rådgivningstimer ikke holder stik og således fremkomme med et revideret overslag, hvori indgår en redegørelse for de forbrugte rådgivningstimer og yderligere forventede rådgivningstimer.

Med afsæt heri har Danske Arveretsadvokater og Danske Advokater bistået Justitsministeriet med at udarbejde en tjekliste i hvilken et væsentligt punkt er, at der udover forskrifterne i dødsboskiftelovens § 47, stk. 2 kan udsendes kvartalsvise opgørelser over bobestyrers tidsregnskab således, at arvingerne løbende får mulighed for at få overblik over det anvendte timeforbrug.

I tilknytning til tjeklisten arbejdes der endvidere pt. med etablering af en frivillig mærkningsordning for advokater, som benytter denne tjekliste.

Ad anbefaling pkt. 4.9

Konkurrencestyrelsen foreslår, at der gennemføres en undersøgelse af reglerne for, hvornår et bo skal udleveres til en bobestyrer med henblik på at vurdere, om der er behov for ændringer eller præciseringer eller behov for nye skifteformer.

Danske Arveretsadvokater kan tilslutte sig at der gennemføres den nævnte undersøgelse.

Ved iværksættelse af en sådan undersøgelse er det væsentligt at have for øje, at der er en række obligatoriske sagsbehandlingsopgaver som skal foretages i alle boer uanset boets størrelse, og uanset om arvingerne finder dette hensigtsmæssigt eller ej.

Regelsættet i dødsboskifteloven afspejler tre hensyn, for det første at afdødes kreditorer sikres og at afdødes gæld bliver betalt før en fordeling af overskuddet til arvingerne, for det andet at arven fordeles på et korrekt grundlag, og som det tredje, at eventuelle dødsboskatter samt boafgift opgøres korrekt og afregnes til myndighederne.

Til dette knytter sig bl.a., at bobestyrer skal drage omsorg for at sikre boets aktiver, foretage undersøgelse af kreditor kreds og arvinger, realisere aktiver og betale gæld, tage stilling til berettigelse af en anmeldt fordring, betale rettidig anmeldt gæld, undersøge arveforholdene, tage stilling til usikre eller omtvistede forhold i boet og ved boets afslutning udfærdige boopgørelse og foretage beregning af bo- og tillægsboafgift, samt af eventuel boskat og afslutningsvis foretage udlodning til arvingerne.

Særligt i de boer der omfattes af autorisationsordningen, vil der ofte være usikkerhed eller tvistepunkter omkring ovennævnte forhold, og det er derfor af væsentlig betydning, at den personkreds, der autoriseres, til at håndtere disse boer har det fornødne specialiserede kendskab til lovgivning og praksis.

På bestyrelsens vegne og med venlig hilsen

Birgit Jordan
Formand for Danske Arveretsadvokater